

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Bakalářská práce

**VOLNOČASOVÉ AKTIVITY
V KYNŠPERKU NAD OHŘÍ
V LETECH 1900 - 1945**

Vedoucí práce: Prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Autor práce: Karel Lhotka

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: třetí

2017

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

25. března 2017

.....

Děkuji vedoucímu práce Prof. ThLic. PaedDr. Martinu Weisovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení mé práce. Děkuji také Mgr. Evě Fréharové za rady a nasměrování, Mgr. Pavlu Dohnalovi za inspiraci a laskavou pomoc při bádání v Státním oblastním archivu v Sokolově se sídlem v Jindřichovicích, Ing. Tomáši Birčákovi a Ing. Lukáši Sládkovi za rady a nasměrování.

Obsah

Úvod	5
1. Život v českých zemích na přelomu století do roku 1945	7
2. Predispozice ke vzniku spolků	14
3. Město Kynšperk v historicko-politických souvislostech.....	17
4. Spolky	22
4.1. <i>Výčet spolků</i>	22
4.2. <i>Turneři.....</i>	24
4.3. <i>Hasiči.....</i>	26
4.4. <i>Divadelní amatérský spolek 1821</i>	28
4.5. <i>Další spolky.....</i>	28
4.6. <i>Česká škola.....</i>	31
5. Závěr	34
6. Použitá literatura	36
7. Obrazová příloha	i

Úvod

Jako téma bakalářské práce jsem zvolil volnočasové aktivity v Kynšperku nad Ohří mezi léty 1900 až 1945, které úzce souvisí s mým studijním oborem (pedagogika volného času). Po dohodě s vedoucím bakalářské práce jsem se rozhodl pro město Kynšperk nad Ohří, protože odtud pocházím a prožil jsem zde 20 let svého života.

Dle mě přístupných informací se zpracováním tématu dosud nikdo nezabýval. Jedná se o poměrně složité období, protože město Kynšperk nad Ohří se nachází v oblasti bývalých Sudet.

Během první poloviny 20. století prošlo město dvěma světovými válkami, postupně se nacházelo na území čtyř odlišných státních celků a nakonec se ve městě zcela změnila národnost a původ jeho obyvatel.

Zdroje, ze kterých jsem vycházel, byly poměrně omezené, neboť během odsunu německého obyvatelstva došlo buď k jejich zničení, nebo byly odvezeny do Německa, kde byly buďto ztraceny, nebo upadly v zapomnění.

Veškeré informace budu zpracovávat přímou metodou a komparativní metodou, neboť historie města v první polovině 20. století má dva základní a zásadní úhly pohledu. Úhel pohledu český a úhel pohledu německý. Tyto se od sebe liší a úplně bez emocí se na tuto část historie budou moci podívat až následující generace.

Zpracování bylo poměrně složité, protože jiný názor na danou problematiku mají Češi a jiný názor Němci. Při zpracovávání tématu bylo velmi důležité odhlédnout od nánosu ideologií. Může se tedy zdát, že sloh práce je poněkud strohý. Je to proto, že se snažím odstranit jakékoliv zdání zaujatosti pro jednu nebo druhou stranu.

Zásadní historické informace o městě jsem čerpal ze tří knih. Český náhled reprezentovaly dvě knihy. 740 let města Kynšperka nad Ohří z roku 1972, a to hlavně její první část, kterou napsal kynšperský historik a učitel František Korb. Pana učitele jsem osobně znal a setkal jsem se s ním, jako s učitelem, ve škole. Jeho znalosti dějepisné byly naprosto úžasné. Druhá kniha je Historie Sokolovska z roku 2010. Německý náhled reprezentovala kniha Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland, vydaná roku 1975 k 30. výročí vysídlení německého obyvatelstva.

Přímo o Kynšperku existuje ještě několik knih, například 750 let města Kynšperka nad Ohří z roku 1982, nebo 750 Jahre deutsche Stadt KÖNIGSBERG im Egerland, ale ty jsou velmi ideologicky zatíženy a jejich použitelnost v této práci je sporná.

Práci jsem rozdělil do čtyř kapitol. V první kapitole zmapuji život na přelomu století v západním výběžku Rakousko-Uherské monarchie. Druhá kapitola bude věnována predispozici vzniku spolků. Ve třetí kapitole stručně nastíním město Kynšperk nad Ohří, jeho vznik, historii a politické souvislosti. Čtvrtá kapitola pojednává o spolcích a volnočasových aktivitách ve městě mezi léty 1900 až 1945. Nakonec se budu podrobněji věnovat spolkům, které v minulosti byly považovány za zásadní v životě města.

1. Život v českých zemích na přelomu století do roku 1945

Na přelomu 19. a 20. století byly země Koruny České součástí Rakousko-Uherské monarchie. České země byly nejrozvinutější oblastí monarchie. Český národ se od druhé poloviny 18. století pokoušel zrovnoprávnit s Němci. Na počátku obrození spolu stáli nejen Češi, ale i spousta patriotů z řad Němců, pro které byly Čechy vlastní. Postupem let se však cesty obou národů díky nacionalismu rozešly. Velkou příčinou rozbrojů byl připravovaný sněm poslanců zemí Německého spolku o německé národní a státní jednotě, který se konal v letech 1848 až 1849 ve Frankfurtu nad Mohanem. Františku Palackému bylo odesláno pozvání, aby se zúčastnil jednání a deklaroval souhlas se začleněním českého národa do jednotného Německa.

František Palacký však účast na sněmu odmítl svým dopisem „*Jsem Čech rodu slovanského*“¹ z 11. dubna 1848 a „*zamítl myšlenku česko-německého státoprávního spojení - české začlenění do středověké říše označil za pouhé svazky mezi panovníky, které nemohou být závazné pro moderní svobodné národy*“². Český národ se v té době již prezentoval jako sebevědomý a samostatný národ. To vedlo k narušení do té doby přirozené dominance Němců v monarchii.

V lednu roku 1861 nastínil F. L. Rieger „*český politický program, obsahující požadavek národní rovnoprávnosti, občanských práv a rozsáhlé samosprávy*“.³ V únoru 1861 byla vydaná únorová ústava, svěřující zákonodárnou moc říšské radě, která měnila zemi na konstituční monarchii.

V létě 1861 shledala říšská rada některé české požadavky za oprávněné a přijala je. Postupně došlo k rozdělení škol na české, německé a smíšené. Český element začal pronikat do samosprávy a díky dispozici veřejnými prostředky v oblastech bezpečnosti, školství a dopravy počal ovlivňovat státní záležitosti a kulturní politiku.⁴

Teprve porážka od pruských vojsk roku 1866 u Hradce Králové ukázala, že dosavadní centralistické uspořádání státu není udržitelné. Monarchie se v rámci **Rakousko-Uherského vyrovnání** rozdělila na dvě části. Rakousko, kde zůstal

¹ *Dějiny zemí Koruny české: Dějiny zemí Koruny české II. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. I SBN 80-851-9260-8, s.91*

² Srov. Tamtéž, s. 91

³ Srov. Tamtéž, s. 98

⁴ Srov. Tamtéž, s. 98

rozhodující vliv Vídně a Uhersko, kde převzaly moc maďarské špičky. Stát spojoval panovník, finance, obrana a zahraniční politika.⁵

Představitelé německé buržoazie požadovali důkladné demokratizační reformy a žádali parlamentní stát. V roce 1867 vydala říšská rada soubor zákonů, kterým se říká „**prosincová ústava**“⁶. Říšská rada, která dříve fungovala jako poradní orgán, se stala zákonným sborem Předlitavska, tedy parlamentem. V nové ústavě byly schváleny zákony, které zaručovaly mimo jiné i právo shromažďovací, svobodu slova, vyznání, nedotknutelnost majetku a volnost pohybu.

Absolutismus úplně odstraněn nebyl. Panovník zůstával „*posvátný, nedotknutelný a nikomu neodpovědný*“. V období nezasedání říšské rady vydával prozatímní nařízení, čímž ji nahrazoval. K těmto právům je nutné připočíst velikou *formální i neformální autoritu*. Panovník měl snahu stát se *prvním úředníkem státu*. Svou autoritou mnohokrát prosadil a obhájil nedemokratická opatření. Jeho působení však mnohdy mělo scelující a zklidňující ráz.⁷

Další léta druhé poloviny 19. století probíhala ve znamení nejen bouřlivého rozvoje průmyslu, ale i zvyšující se ho antagonismu mezi oběma národy. Náskok, který Němci získali díky rychlejší industrializaci, se začal zmenšovat, a to díky industriálnímu růstu v česky mluvících oblastech. Zároveň došlo ke zpomalení vývoje v německých oblastech v důsledku úpadku převažujícího textilního průmyslu, který ztrácel na perspektivě.⁸ *Tento model byl platný i pro město Kynšperk nad Ohří, kde na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let 19. století přišlo díky mechanizaci výroby o práci několik set kynšperských tkalců.*⁹

Více než tisícileté soužití Čechů a Němců vytvořilo u obou národů též podobné kulturní obyčeje. Cizinci ze vzdálených zemí nedokázali mezi oběma národy rozlišovat.

5 *Dějiny zemí Koruny české: Dějiny zemí Koruny české II.* 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. I SBN 80-851-9260-8, s. 102

6 ADAM, Jan. *Ottova encyklopedie Česká republika: 4 Historie Stát a současnost*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006. ISBN 80-736-0456-6, s. 246

7 *Dějiny zemí Koruny české: Dějiny zemí Koruny české II.* 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. ISBN 80-851-9260-8, s. 103

8 *Dějiny zemí Koruny české: Dějiny zemí Koruny české II.* 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. ISBN 80-851-9260-8, s. 128

9 *740 LET MĚSTA KYNŠPERKA NAD OHŘÍ*. 1. KYNŠPERK NAD OHŘÍ: Městský národní výbor v Kynšperku nad ohří, 1972, s. 31 - 33

Dochází k jisté patové situaci, ani jeden národ nemohl z pozice svého zastoupení „odnárodnit“ národ druhý.¹⁰

V 80. letech 19. století založili němečtí nacionální politici v Předlitavsku školní spolek Deutsche Schulverein. Jednalo se o organizaci zaměřenou na podporu německého národního školství a vzdělávání v předlitavské části monarchie.

Češi reagovali založením podobného spolku Ústřední matice české. Založení tohoto spolku umožňovalo takzvané *Stremayrovo nařízení z 12. dubna 1880 o zrovnoprávnění češtiny a němčiny ve vnějším úřadování a na školách*.¹¹

S odstupem let lze říci, že oba spolky byly ku prospěchu vývoje školství a vzdělávání v českých zemích v druhé polovině 19. století. Českých a německých škol rychle přibývalo a konkurenční boj byl hnacím motorem národních funkcionářů obou tzv. konkurenčních sdružení.

Díky reformám ze šedesátých let a absencí válek patřily české země mezi nejrozvinutější země monarchie. V zemi byla nejvyšší gramotnost v monarchii a byla vybudována rozsáhlá síť školství. Došlo k rozdělení vysokých škol na české a německé. Katedry českých univerzit byly obsazeny novými mladými vyučujícími. Díky tomu vznikla nová výzkumná střediska, která rychle dohnala skluz české vědy.

České země se v druhé polovině 19. století staly součástí průmyslové civilizace se všemi klady i zápory. Feudální závislost vystřídala závislost ekonomická. Společnost se začala řídit výkonem a ziskem a zákony nabídky a poptávky. Ekonomický rozvoj měl velké předpoklady díky síti železnic, rozsáhlému nerostnému bohatství v pohraničí a úrodnému vnitrozemí. Školství v českých zemích dávalo průmyslu široce použitelnou pracovní sílu.

Společnost se začala více rozdělovat, a to nejen dle národnostních kritérií, ale i sociálních příznaků. V kulturním prostředí již nebyla spolupráce mezi oběma národy téměř možná. Nejlepší vztahy byly v dělnickém socialistickém hnutí, kde oba národy bez rozdílu spojovala stejná myšlenka na zlepšení pracovních podmínek dělníků.

10 *Dějiny zemí Koruny české: Dějiny zemí Koruny české II. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. ISBN 80-851-9260-8, s. 129*

11 ŠPIRITOVÁ, Alexandra. Ústřední matice školská v letech 1880-1919. *Paginae historiae: sborník Národního archivu*. Praha: Státní ústřední archiv, 1993, **1993**(1). ISSN 1211-9768, s. 132,133

Nicméně jeden z jejich hlavních požadavků, a to osmihodinová pracovní doba, byl splněn až po rozpadu Rakouska - Uherska.

Začátek 20. století přicházel s vírou ve vědeckotechnický pokrok, díky němuž dosáhne lidstvo lepšího života. Sarajevské výstřely dne 27. června 1914 ukončily tuto epochu dějin, která byla nazvána jako „*Belle Époque*“ – krásná doba. Začala první světová válka.

První světová válka přinesla národům českých zemí nejen těžké ztráty, ale i další rozkol mezi českou a německou národností. Zatímco se němečtí představitelé snažili o udržení monarchie, čeští a slovenští představitelé ustanovili Národní výbor a za podpory vítězných mocností vytvořili Československou republiku. V nově vzniklé republice bylo 51% Čechů, 23% Němců a 14% Slováků.¹²

Čeští Němci se pokusili o odtržení jimi osídlených oblastí již 21. října 1918 vytvořením německo – rakouských provincií, a chtěli svoji nově vzniklou republiku spojit s Německem. Smlouvy z Versailles však zakázaly spojení bývalých rakouských provincií s Německem.¹³ Tento pokus byl poté zlikvidován obsazením pohraničí nově vzniklou armádou. 4. března 1919 došlo k manifestacím v německy mluvících oblastech a při jejich potlačování došlo ke ztrátám na životech například v Kadani, Karlových Varech, Chebu, Stříbře a Ústí nad Labem.¹⁴

K nejrazantnějšímu potlačení demonstrací došlo v Kadani. Československá armáda tam použila proti demonstřujícím Němcům kulomet. Bohužel, výsledkem tohoto zásahu bylo 24 mrtvých a mnoho desítek zraněných lidí. Následné vyšetřování incidentu bylo ze strany československých úřadů provedeno velmi nedbale a patrně nedošlo ani k ohledání místa střelby. Rozpory mezi výpověďmi nebyly brány na zřetel a vyšetřovatelé se spokojili s verzí vojáků. Tato událost vstoupila do historie jako kadaňský masakr.¹⁵

¹² *Dějiny zemí Koruny české: Dějiny zemí Koruny české II.* 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. ISBN 80-851-9260-8, s. 169

¹³ ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach: jaké to bylo mezi Čechy a Němci? : a jaké to bude ..* Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 8070216077, s. 30

¹⁴ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. *Historie Sokolovska.* Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5, s. 139

¹⁵ ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach: jaké to bylo mezi Čechy a Němci? : a jaké to bude ..* Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 8070216077, s. 34 - 38

Reakce německého obyvatelstva na surový zásah československé armády a nedbalého vyšetřování československých orgánů na sebe nenechala dlouho čekat. Německé obyvatelstvo vzalo výsledky vyšetřování incidentu jako křivdu, jak emotivně vyjádřil na pohřbu jedné z obětí poslanec Lorenz Scharnagl:

„To není hrob, ale kolébka, ... jednou vyroste strom svobody ... nad německou zemí... Přisaháme: ... naše vlast musí být svobodná od cizího jařma. To přísaháme a k tomu nám pomáhej německý Bůh!“¹⁶

Události 4. března 1919 byly německým obyvatelstvem využívány i dlouho po incidentu, například k 20. výročí potlačení demonstrace. V té době byla Kadaň součástí obsazené části Sudet a nacistický režim tuto událost použil k posílení své autority v oblasti. 4. březen byl prohlášen památným dnem všech německých vyhnanců – dnem práva na sebeurčení.¹⁷

Československý stát byl vytvořen na ideji československého národa. Jednotný československý národ měl oslabit německé pozice, ale jelikož nebyl přijat celým slovenským národem, začalo docházet k tření mezi národnostmi a oslabení existence Československého státu.¹⁸

Československá republika se díky svým kvalitním hospodářským základům rychle rozvíjela a díky deflačním zásahům poměrně rychle překonala krizi v letech 1921 až 1923. Poté následoval rychlý hospodářský růst, který ukončila až hospodářská krize v roce 1929. Krize zasáhla stát přibližně o rok později, o to déle odeznívala. Velmi zasáhla pohraniční průmyslové oblasti orientované na Německo. Nezaměstnanost dosahovala v některých oblastech pohraničí závratných 60 %.¹⁹

Dokonalá propaganda nacismu a významný hospodářský rozvoj v Německu po nástupu Hitlera přivedly k vítězství ve volbách národně zaměřenou Sudetoněmeckou stranu. Ta se stala největší politickou stranou v republice. Volili ji přibližně 2/3 německého obyvatelstva. Díky hospodářským poměrům a rozsáhlé agitaci Sudetoněmecké strany podpořené z Německa, chtělo být občany Německé říše v roce

¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 38

¹⁷ ŠKRÁBEK, Josef. Včerejší strach: jaké to bylo mezi Čechy a Němci? : a jaké to bude .. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 8070216077.. s. 275

¹⁸ ADAM, Jan. *Ottova encyklopedie Česká republika: 4 Historie Stát a současnost*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006. ISBN 80-736-0456-6, s. 48

¹⁹ BERANOVÁ VAICOVÁ, Romana, Vladimír BRUŽEŇÁK a Helena KAVKOVÁ. *Sokolov: Falknov : 1908-2008*. Sokolov: Město Sokolov, 2011. ISBN 9788025492758.

1938 přibližně 80% německého obyvatelstva. Snaha československých orgánů o národnostní vyrovnání byla Sudetskými Němci odmítnuta a cesta k Mnichovské dohodě již byla otevřena.

30. září 1938 byla podepsána mnichovská dohoda. Československá vláda v čele s prezidentem dr. Edvardem Benešem mnichovskou dohodu přijala a přenechala pohraničí Německé říši.²⁰Slovensko s Podkarpatskou Rusí získalo rozsáhlou autonomii. 14. března 1939 se Slovensko osamostatnilo, 15. března 1939 došlo k okupaci zbytku českých zemí, vzniku Protektorátu Čechy a Morava a 16. března 1939 Podkarpatskou Rus okupovalo Maďarsko. Život byl velmi rychle podřízen německým zákonům.

1. září 1939 vypukla druhá světová válka. Rychle zformovaný demokratický odboj vytvářely skupiny ilegálních organizací a stávkami a sabotážemi bojovaly proti okupaci. Komunistický odboj se aktivizoval až po 22. červnu 1941, kdy Německo napadlo Sovětský svaz. Do té doby byl poslušný příkazům z Moskvy, která od podpisu smlouvy „Molotov-Ribbentrop“, podepsané 23. srpna 1939, považovala Německo za spojence.

V létě 1941 došlo k dohodě mezi demokratickým a komunistickým odbojem a byl vytvořen Ústřední národně revoluční výbor Československa, který se stal nejvyšším orgánem domácího odboje. V září 1941 byl do protektorátu dosazen jako zastupující říšský protektor Obergruppenführer a generál policie Reinhard Heydrich.

Heydrich ihned vyhlásil stanné právo a pokusil se rozbít český odboj. Snažil se též získat na svou stranu pracující zlepšením sociálních a pracovních podmínek. Heydrichovo snažení zastavil atentát provedený 27. května 1942 parašutisty Jozefem Gabčíkem a Janem Kubišem vyslanými z Anglie. Heydrich na následky zranění zemřel. Následně bylo obnoveno stanné právo a začal teror, zvaný heydrichiáda, jemuž padly za obětí tisíce lidí. Teror vyvrcholil likvidací obcí Lidice a Ležáky v červnu 1942. Odboj byl prakticky zlikvidován.

Atentát na Heydricha a následné perzekuce pomohly v jednání se spojenci o obnově republiky v předválečných hranicích a anulaci Mnichovské dohody.

²⁰ PEROUTKA, Ferdinand. *Byl Edvard Beneš vinen?*. V České republice 1. vyd. Jinočany: H & H, 1993. Knižnice Společnosti Edvarda Beneše. ISBN 8085467984, s. 6

Následně došlo na řešení problému sudetských Němců. Po složitých jednáních došlo k rozhodnutí o úplném poválečném odsunu německého obyvatelstva z českých zemí. Na území Čech mohli zůstat pouze antifašisté.

19. května 1945 byly vydány tzv. Benešovy dekrety²¹. Na téma Benešových dekretů bylo vydáno značné množství literatury. Těchto dekretů bylo vydáno celkem 143. Staly se legislativním základem poválečného uspořádání Československé republiky.²² Přibližně pouze dvacet dekretů obsahuje pravidla politické a mocenské povahy. A tyto politické dekrety jsou nazývány „*podle všeobecného úzu termínem Benešovy dekrety*“. Celek všech 143 dokumentů nazývá pojmem „*dekrety prezidenta republiky*“.²³ Němci určení k odsunu byli označeni bílou páskou a Němci, kteří mohli zůstat na území Československa páskou červenou. Tito dostávali stejné potravinové přiděly, jako občané české národnosti.²⁴ Odsun se dotkl přibližně 90% německého obyvatelstva a probíhal přibližně do roku 1946.

²¹ ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Dekrety prezidenta republiky Edvarda Beneše*. In: 1945, ročník 1945. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/>

²² MANDLER, Emanuel. *Benešovy dekrety: proč vznikaly a co jsou*. Praha: Libri, 2002. Otazníky našich dějin. ISBN 8072771396, s. 13

²³ Srov. Tamtéž

²⁴ Osobní vzpomínky paní Erny Houdkové 1929-2008, sudetské Němky žijící v Kynšperku nad Ohří

2. Predispozice ke vzniku spolků

Od nepaměti je součástí lidského života i volný čas. Je proto důležité zmínit se o tom, co to volný čas je a brát v potaz, že se liší volný čas dětí a dospělých. Také z historického hlediska bychom ho mohli rozdělovat. Jen pro zajímavost, již v době filozofa Aristotela existoval volný čas, který nesměl být zaměňován za lenost či nicnedělání. To zejména z důvodu, že v tomto období se v určitých vrstvách hodně přemýšlelo a tato aktivita byla za volný čas považována.

Pedagogický slovník říká, že volný čas je „Čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“²⁵

Například německý představitel pedagogiky volného času Wolfgang Nahrstedt (Bielefeld) rozděluje čas na čas spánku a čas bdělosti. Čas bdělosti lze pak rozdělit na pracovní dobu a volný čas. Pojem volný čas pak ještě upřesňuje a rozlišuje mezi polovolným časem, tedy časem pro nezbytné činnosti mimo zaměstnání a vlastním volným časem. Vlastní volný čas se chápe jako disponibilní čas nebo jako čas k libovolnému jednání, tedy jako čas, s nímž lze individuálně disponovat a podle svých osobních přání jej užívat, tedy: individuálně volně disponovatelný čas.²⁶

Výraz „volný čas“ patří mezi moderní pojmy. Jako takový se vyvíjel posledních několik staletí a měly na něj vliv doby osvícenství, feudalismu a vznik kapitalismu, příchod průmyslové revoluce, demokratizační procesy a obě světové války.

K vývoji volnočasových aktivit v první polovině 20. století, které jdou ruku v ruce se spolkovou činností, je nutné se poohlédnout do minulosti.

Spolky, vznikající v 18. století v Rakousko-Uherské monarchii, reagovaly na potřeby soukromých aktivit, avšak byly plně podřízeny a regulovány ze strany absolutistického státu. K jistému uvolnění došlo za vlády Josefa II., který byl známý svým volnomyšlenkářstvím. K opětovnému utužení režimu došlo za vlády Leopolda II.

²⁵ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8772-8, s. 274

²⁶ KAPLÁNEK, M. *Nauka o volném čase*. České Budějovice, 2011, rukopis. ISBN neuvedeno, s. 7 - 8

a Františka II. Za vlády kancléře Metternicha docházelo k represím vůči karbonářům²⁷ a studentským spolkům.

Metternichovský stát se nechoval jen represivně. Nepolitické spolky, jako například charitativní, čtenářské, osvětové, vědecké, které byly v souladu s potřebou státu, nebyly zakazovány. Stát podporoval vznik spolků v oblastech, ve kterých se mu nedostávalo finančních prostředků, avšak vyhrozoval si možnost jejich rušení a zakazování.

V první polovině 19. století se začal ve společnosti projevovat vliv měšťanské vrstvy. Tyto vrstvy chtěly ventilovat své zájmy navenek a počaly zakládat spolky. Dne 6. srpna 1840 byl vydán dvorskou kanceláří dekret, který byl jakousi první obecnou úpravou spolkového života. Spolky mohly být zřizovány dle uvážení zúčastněných, nebyly-li zakázány zvláštním zákonem, nebo nebyla-li nutná koncese úřadů.²⁸

Revoluční rok 1848 vedl k politizaci celé řady spolků a ty se staly základním prostředkem boje za liberalizační reformy. Právo vytvářet spolky bylo zakotveno i v oktrojované ústavě vydané v dubnu 1848. Po potlačení revoluce byla v březnu 1849 vydána další oktrojovaná ústava, která též zaručovala občanská práva a svobody, ale nevstoupila v platnost. Spolčovací právo reguloval císařský patent z března 1849. Spolkům byla přikázána ohlašovací povinnost a nesměly zasahovat do zákonodárné a výkonné moci.

S nástupem bachovského absolutismu byla silvestrovskými patenty roku 1851 zrušena ústava z roku 1849 a s ní byla zrušena všechna základní občanská práva, tedy i právo spolčovací. Zakázány byly všechny politické spolky. Teprve pád ministra Bacha po bitvě u Solferina roku 1859 a obnovení ústavnosti vyhlášením Únorové ústavy roku 1861, otevřelo cestu k občanským právům a svobodám.²⁹

Občanská práva a svobody byly zakotveny až prosincovou ústavou z roku 1867. V této ústavě, platné pro Předlitavsko bylo zakotveno spolčovací, shromažďovací a

²⁷ Karbonáři: Silvio Pellico. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Silvio_Pellico

²⁸ DRAŠAROVÁ, Eva. Ústřední matice školská v letech 1880-1919. *Paginae historiae: sborník Národního archivu*. Praha: Státní ústřední archiv, 1993, **1993**(1), 152 - 176. ISSN 1211-9768, s. 154

²⁹ Srov. Tamtéž s, 161

petiční právo.³⁰ Spolkový zákon vydaný roku 1867 přejala i nově zřízená Československá republika ve své ústavě z roku 1920.

Na území tehdejších Sudet platily tyto zákony do počátku října 1938, kdy byly oblasti s německy mluvící většinou zabrány Německou říší. Poté byla vydána sbírka zákonů platná pro sudetská území zvaná „Věstník pro sudetoněmecká území“³¹. Tento zákon ze dne 22. října 1938, strana 35 a 36, doplněný nařízením ze dne 24. února 1939 na straně 357, podřizuje veškerou spolkovou činnost nacistické organizaci. Prakticky dochází k likvidaci téměř všech spolků, zabavení jejich majetku a sloučení zbylých organizací pod nacistickou správu.³² „Povolena byla pouze jedna politická strana NSDAP, pod jejímž vlivem byly všechny společenské organizace. Tyto organizace prošly masovou očištěnou – z více než 66 000 různých spolků jich bylo přes 52 000 zrušeno a rozpuštěno. „Život obyvatel byl organizován a dozorován prostřednictvím různých pracovních organizací – pracující byli povinně členy Německé pracovní fronty (DAF), mladí lidé se museli zúčastňovat táborů Říšské pracovní služby (Reichsarbeitsdienst), chlapci od 10 let měli povinné členství v Hitlerjugend, dívky byly organizovány ve Svazu německých dívek (Bund deutscher Madel).“³³

Platnost tohoto zákoníku trvala do května 1945, kdy na území s německou většinou obnovila zákonnost Československá republika. Věstník pro sudetoněmecká území byl zrušen vyhláškou ministra spravedlnosti ze dne 20. prosince 1946³⁴.

³⁰ Srov. Tamtéž s, 157

³¹ Verordnungsblatt für die sudetendetschen Gebiete. In: . Berlin, 1938, ročník 1938.

³² Verordnungsblatt für die sudetendetschen Gebiete. In: *Verordnungsblatt für die sudetendetschen Gebiete*. Berlin, 1938,1939, číslo 7.

³³ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. *Historie Sokolovska*. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5, s. 149

³⁴ VYHLÁŠKA ministra spravedlnosti ze dne 20. prosince 1946, č. 62.894. In: . ročník 1946, § 15.

Dostupné také z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=15217&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

3. Město Kynšperk v historicko-politických souvislostech

Pro pochopení vzniku a utváření volnočasových aktivit v Kynšperku nad Ohří je důležité znát historicko – politické souvislosti, a proto bych se v této kapitole zabýval historií města Kynšperk.

Oblast chebské pánve, ve které se nachází město Kynšperk nad Ohří, byla osídlena již od nepaměti. Například název řeky Ohře, v keltském jazyce Agara svědčí o keltském osídlení oblasti. Germáni jméno řeky Agara přejali, stal se z ní Eger a Slované řeku pojmenovali Ohří.

Kniha Königsberg a. d. Eger³⁵ vydaná Sudetoněmeckým vlasteneckým sdružením v roce 1975 říká, s odkazem na kynšperského rodáka profesora slavistiky, bohemistiky a onomastika dr. Rudolfa Fischera, že první zmínky o městě jsou již z roku 1188. Sudetští Němci považují prvotní název města *Chunigisberch* za nejstarší zdokumentovaný německý název v této oblasti západních Čech.

Oficiálně město Kynšperk nad Ohří vzniklo roku 1232 jako *Cuningberch*, kdy dal český král Václav I. první privilegium klášteru v Doksanech postavit město. Slovo „*Cuningberch*“ je složeno ze staroněmeckého kuning (král) a berg (hora), tomu odpovídá německé pojmenování Königsberg.³⁶

Patronát nad městem držel klášter ve Waldassenu (dnešní Bavorsko). Roku 1286 předal král Václav II. město řádu Křižovníků s červenou hvězdou. Do roku 1311 trval spor o kostel a farnost mezi mnichy z kláštera ve Waldsassenu a Křižovníky s červenou hvězdou. Tento spor byl ukončen před papežem, kdy se klášter ve Waldsassenu vzdal práva na Kynšperskou farnost.³⁷

Z důležitých výsad udělených králi lze jmenovat například privilegium Karla IV. z roku 1364 opevnit město hradbami a příkopy, nebo privilegium Václava IV. z roku 1406, kdy město získalo právo přijímat cizince, kteří se ucházeli o pobyt ve městě. Díky tomuto privilegiu se začala zvyšovat životní úroveň ve městě. Roku 1434 potvrdil císař

³⁵ DOYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975, s. 10

³⁶ 740 LET MĚSTA KYNŠPERKA NAD OHŘÍ. 1. KYNŠPERK NAD OHŘÍ: Městský národní výbor v Kynšperku nad ohří, 1972, s. 13

³⁷ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. Historie Sokolovska. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5.

Zikmund zvláštní ochranu města a propůjčil svému kancléři Kasparu Schlickovi loketské purkrabství i s městem Kynšperk do dědičné zástavy za poskytnutou půjčku. *Tím se zlepšil životní úděl měšťanů, poddanství začalo být snesitelné, soudní pravomoci méně omezené a životní úroveň se všeobecně zvedla.*³⁸

Během husitských válek stálo město na straně císaře Zikmunda. V tu dobu došlo též k vyostření nenávisti místních obyvatel vůči všemu českému. *Pojem „český“ splýval s pojmem „kacířský“.*³⁹Obyvatelé chebského a loketského území vyznávali na rozdíl od česky mluvících zemí koruny České odlišný náboženský postoj.

Za vlády krále Jiřího z Poděbrad stáli Kynšperští na straně papeže a tudíž nebyli postiženi interdiktum, který trval do roku 1472.

Během vlády císaře Rudolfa II. byla za sto tolarů ročně městu udělena výsada volného nakládání se statky, bylo uděleno právo várečné pro město a okolí a právo přijímat a propouštět nové měšťany.

Majitel města Kaspar Bellwitz-Nostitz prodal panství správě města. Císař Rudolf II. roku 1604 potvrdil kupní smlouvu a osvobodil město od dědičného poddanství a nevolnictví.⁴⁰

Za třicetileté války pozbylo město svého panství za účast na stavovském povstání. Válka jeví se na první pohled jako náboženská, byla šlechtě spíš záminkou k získávání větší moci. Během války město hodně utrpělo, čtyřikrát přes něj přešla vojska a roku 1647 přepadli město Švédové. Roku 1633 propukl ve městě mor. Počet obydlených domů klesl na polovinu a část obcí v okolí zůstala neobydlená. Dle urbáře loketského panství z roku 1581 bylo ve staré části města šest zemědělských usedlostí⁴¹ a Berní rula z roku 1654 ukazuje již jen čtyři.⁴²

³⁸ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. *Historie Sokolovska*. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5.

³⁹ *740 LET MĚSTA KYNŠPERKA NAD OHŘÍ*. 1. KYNŠPERK NAD OHŘÍ: Městský národní výbor v Kynšperku nad Ohří, bez ISBN. 1972, s. 14

⁴⁰ Srov. Tamtéž

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 16

⁴² DOSKOČIL, Karel. *Berní rula: Popis Čech roku 1654*. 2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství v Praze, 1953. bez ISBN.

Roku 1741 po smrti císaře Karla VI. a nástupu Marie Terezie na císařský trůn vpadla na území Čech spojená bavorsko – francouzská vojska. Francouzská armáda obsadila Cheb a Locket. Kynšperk byl zatížen naturálními dávkami a výpalným.⁴³

K významným změnám došlo za vlády císaře Josefa II. Byly očíslovány domy a město bylo rozděleno do čtvrtí, které podléhaly svému strážci (Viertelmeister). Město požádalo dvůr o zřízení magistrátu, ale tento byl zřízen až v roce 1846 po vyřešení finančních otázek. Magistrát fungoval až do vyhlášení konstituce roku 1848.⁴⁴

Ve druhé polovině devatenáctého století došlo k velkému rozvoji města.

26. srpna 1866 obsadila město pruská vojska. Dle informací z německých pramenů byla přijata velmi příznivě. Jejich příchod oživil velkoněmecké ideje.

Ve městě byl zřízen telegraf. Byla přivedena železnice. Došlo k rozvoji uhelného průmyslu, výrobě briket. Výrobky kynšperských truhlářů se staly velmi populárními i díky knížeti Metternichovi, který si jimi vybavil svůj zámek v Kynžvartu a doporučoval je v zahraničí. Roku 1873 bylo založené odborné truhlářské učiliště. V letech 1909 byl zřízen vodovod a roku 1912 byl zaveden elektrický proud.⁴⁵

27. června 1914 začala první světová válka. Válka znamenala pro obyvatelstvo bídu a utrpení. Ekonomika přešla na válečnou výrobu, byla zavedena cenzura. Mezi lety 1915 a 1917 docházelo na území dnešního Sokolovska k hornickým stávkám a rabování. Situaci musela řešit armáda a četnictvo. Císař Karel I., jenž navštívil kraj v březnu roku 1918, již pomoci nedokázal.⁴⁶Na frontách padlo 160 kynšperských mužů.⁴⁷

28. října 1918 vznikla za přispění států Dohody Československá republika. Kynšperští občané se připojili k ostatnímu německému obyvatelstvu a nesouhlasili s připojením německých oblastí k Československé republice. 4. března 1919 se obyvatelé města připojili ke generální stávce za právo na sebeurčení Němců žijících na

⁴³ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. *Historie Sokolovska*. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5, s. 22

⁴⁴ 740 LET MĚSTA KYNŠPERKA NAD OHŘÍ. 1. KYNŠPERK NAD OHŘÍ: Městský národní výbor v Kynšperku nad Ohří, 1972, bez ISBN, s. 20

⁴⁵ Srov. Tamtéž, s. 30-37

⁴⁶ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. *Historie Sokolovska*. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5, s. 135

⁴⁷ DOYSCHER, Rudolf. *Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland*. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund, 1975, bez ISBN, s. 36

území Československé republiky. Československá armáda povolána do ulic zajistila pořádek.⁴⁸

Na rozdíl od jiných měst, kde byly hlášení mrtví a zranění, proběhla demonstrace v relativním klidu.

*Události z března 1919 se dají vykládat z různých úhlů pohledu, jedno je však jasné - zatloukly další, i když ne poslední, hřebík do rakve soužití Čechů a Němců na jednom společném území.*⁴⁹

V roce 1921 se sesazený císař Karel I. pokusil převzít moc v Maďarsku, v reakci na to byla v Československu vyhlášena mobilizace. Občané německé národnosti vesměs odmítli nastoupit ke svým jednotkám. Situace se naštěstí stabilizovala a moc v Maďarsku převzal admirál Miklos Horthy.⁵⁰

Mezi léty 1921 a 1923 došlo v ČSR k hospodářské krizi. Krizi způsobilo německé hospodářství, které bylo nuceno platit ohromné válečné reparace. Na území Sokolovska docházelo opět k demonstracím. Československá ekonomika se díky Rašínovým reformám poměrně rychle vzpamatovala a došlo ke konjunktúře. Konjunktúra dočasně utlumila německou nacionalistickou politiku, která označovala za všechny původce problémů československou vládu.⁵¹

Další krize v letech 1929 až 1933 již zasáhla do životů obyvatel města osudově. Složitá doba vyžadovala jednoduchá řešení a sudetoněmecká nacionální strana DNSAP vítězila mezi německým obyvatelstvem. Strana byla posléze zakázána pro svůj vyhraněný protičeskoslovenský postoj a transformovala se na stranu SPD pod vedením Konrada Henleina. Při volbách v roce 1935 se stala nejsilnější stranou v tehdejší Československu.⁵² Je zajímavé, že v Kynšperku nad Ohří byl v letech 1933 až 1938 starostou německý sociální demokrat Johann Sippl.⁵³

⁴⁸ Srov. Tamtéž, s. 37

⁴⁹ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. *Historie Sokolovska*. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5, s. 135

⁵⁰ Srov. Tamtéž

⁵¹ Srov. Tamtéž, s. 140

⁵² *Dějiny zemí Koruny české: Dějiny zemí Koruny české II*. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. ISBN 80-851-9260-8, s. 185-186

⁵³ DOYSCHER, Rudolf. *Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland*. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund, 1975, bez ISBN, s. 48

Podzim 1938 splnil sen všem německým obyvatelům Kynšperku nad Ohří a město se stalo součástí Německé říše. Několik málo českých obyvatel bylo odsunuto do zbytku Československa. 20. října 1938 byla vypálena kynšperská synagoga a zničen židovský hřbitov.⁵⁴ 4. prosince 1938 proběhly doplňovací volby do říšského sněmu, kde šlo spíše o referendum, protože obyvatelé měli pouze odpovědět ano, či ne, na otázku: "*Hlásíš se k našemu Vůdci Adolfu Hitlerovi, osvoboditeli Sudet, a dáváš svůj hlas volebnímu návrhu NSDAP?*"

Za okres Falknov (Sokolov) bylo 37 944 hlasů pro „Ano“ a 6 pro „Ne“.

Připojením k říši došlo k velmi rychlé změně zákonů z demokratických na takzvaný vůdcovský princip. Byl přijat říšský zákoník a všechny organizace byly buď rozpuštěny, nebo podřízeny říši.⁵⁵

Druhá světová válka se Kynšperka přímo nedotkla, ale město jí bylo ovlivněno. Muži byli většinou na frontě a pracovní síly doplňovali totálně nasazení lidé z Čech a SSSR.

6. května 1945 do města vstoupila vojska 3. americké armády generála George S. Pattona a bez boje obsadila město. Americká armáda ustanovila starostou předválečného německého sociálního demokrata Johanna Sippla a stabilizovala situaci ve městě. Samosprávu postupně přejímali příchozí Češi.⁵⁶ Na základě Benešových dekretů započal odsun německého obyvatelstva a jejich místo zaujímali příchozí nejen Češi a Slováci, ale i Maďaři a Jugoslávci.

⁵⁴ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. *Historie Sokolovska*. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5, s. 149

⁵⁵ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. *Historie Sokolovska*. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5, s. 149

⁵⁶ *Kundmachung*. In: . Königsberg a.d.Eger: Burgermeisteramt, 1945.

4. Spolky

Město na svou velikost vedlo velmi bohatý spolkový život. Během 45 let se dochovaly záznamy o 37 nepolitických spolcích ve městě. Záznamy nejsou kompletní, *požáry a plenění měly za následek zničení všech starých městských listin, dochované písemnosti nejsou většinou starší než sto let*⁵⁷. Další ztrátu utrpělo město po druhé světové válce, kdy během odsunu německého obyvatelstva nenávratně přišlo o městskou kroniku. Nejdůležitějším sdružením a spolkům jsou věnovány samostatné podkapitoly.

4.1. Výčet spolků⁵⁸

- CK Ostrostřelci – první zmínky již začátkem 17. Století, (klub působil v letech 1821 - 1918)
- Divadlo amatéři klub (1821 -)
- Němečtí mužský pěvecký spolek (1862 -)
- Turnverein Königsberg 1864
- Veteráni (od roku 1920 Asociace vysloužilých vojáků i) (1869 -)
- Dobrovolní hasiči (dříve Turnerský hasičský záchranný sbor) (1872 – dosud)
- Pohřební spolky (dva)
- Dělnický tělocvičný a sportovní klub – liga volnomyšlenkářů
- Dělnický pěvecký a divadelní spolek
- Liga Němců v Čechách
- Německé školní sdružení v Rakousku (1920 Německé kulturní Association) -
- Spolek zahrádkářů
- Německá péče o děti
- Střelecký klub
- Schrammelmusikverein – rakouská (vídeňská) lidová hudba

⁵⁷ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. *Historie Sokolovska*. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5, s. 18

⁵⁸ DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN nevedeno, s. 46,47

- Spolek veselých kuřáků
- Vinzenzi – Verein (katolická charita)
- Katolická ženská asociace
- Katolický sociální svaz Adolfa Kolpinga (Jednota katolických tovaryšů)
- Protestanská charita
- Židovský spolek “ Chevra kadischa“ (spolek se rozpustil v květnu 1938 pro nedostatek členů)
- Turistické sdružení "Přátelé přírody"
- Spolek chovatelů drůbeže a domácího zvířectva
- Přátelé svatého Huberta (lovecký spolek)
- Spolek rybářů
- Sdružení válečných invalidů a -pozůstalých / spolek válečných zajatců
- Němečtí sportovní klub / fotbal (DSC)
- Sdružení německých učitelů -
- Eghalanda Gmoi – turistický a vlastivědný spolek
- Asociace veteránů / 1920 Spolek vojáků "Vlastenečtí synové ve světové válce"
- Sudetoněmecká lidová (vlastní) podpora
- Německá mládežnická organizace "Mladý Siegfried" (asi 1895-1925)
- Dělnický mládežnický spolek
- Katolický německý mládežnický spolek
- Německá národně socialistická liga mládeže (-1933)
- Mládežnický spolek "Cheruskia" (-1938)
- Stolovnický spolek "Jung Egerland"
- Mládežnický lukostřelecký klub "Felicitas"

4.2. Turneři

Turnerské hnutí vzniklo původně během napoleonských válek, kdy byly německé státy ohrožovány francouzskými vojsky. Zakladateli byli německý učitel Friedrich Ludvík Jahn (1778–1852) a jeho spolupracovník a žák Ernst Wilhelm Bernhard Eiselen (1792–1846).

Cílem sdružení bylo nejen zlepšení fyzických dovedností, ale i nacionalistická výchova. Postupně se německé turnerské hnutí vypracovalo v nacionálně tělovýchovné hnutí, které pořádalo slavnosti s hromadným tělocvičným vystoupením, zvanými „Turnfesty“. Na konci 19. století hnutí prošlo zesílenou militarizací a nacionalismem. Po první světové válce se stal turnerský systém základem německé tělesné výchovy. Ve 30. letech 20. století měli již turneři silný nacionálně socialistický charakter. Konec druhé světové války byl i koncem turnerského hnutí v nacionálně militaristické podobě. Ve Spolkové republice byli turneři obnoveni, ale prosadilo se moderní pojetí sportu a tělesné výchovy.⁵⁹

V Rakousku se turneři poprvé objevili kolem roku 1845, avšak spolky byly zakazovány a rušeny. Teprve po uvolnění po roce 1860 se turneři rozšířili po celém Rakousku. Po první světové válce v roce 1919 byla založena německá tělovýchovná organizace Deutscher Turnverband v Československu. V organizaci bylo 622 turnerských spolků.⁶⁰

Roku 1864 bylo v Kynšperku nad Ohří založeno turnerské tělovýchovné sdružení, neboli Turnverein Königsberg. V rámci turnerského hnutí vznikl i spolek dobrovolných hasičů „Turnerfeuerwehr“.⁶¹ Roku 1896 byla hlasováním přijata „arizace“ sdružení a konala se první slavnost slunovratu v rámci svazu Němců v Čechách.⁶²

⁵⁹ SWIERCZEKOVÁ, Lucie. *Turneři* [online]. Praha: Národní muzeum, 2015, , 1 - 11 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z:

http://www.nm.cz/admin/files/HM/download/novod_dejiny/telesna_vychova/Turneri.pdf

⁶⁰ Srov. Tamtéž

⁶¹ DOYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund, 1975, s. 36

⁶² Srov. Tamtéž, s. 37

První světová válka znamenala útlum turnerského hnutí v Kynšperku nad Ohří a k jeho obnově dochází až roku 1919. Po událostech let 1918 a 1919 dochází k radikalizaci v hnutí Deutscher Turnverband v Československu.

Sudetoněmečtí turneři se „obávali, že úpadek národa je provázen nejen „mísením s primitivními přivandrovalými národy, ale také potlačováním vlastní umělecké tradice ve prospěch cizích duchovních výdobytků. Proti poslednímu „nešvaru“ bojovali turneři urputným ctěním umělců údajně čistého, neposkvrněného německví. Navázali tak na praxi běžnou již v DTV, kde proti „zkaženému modernímu umění byli ostentativně stavěni nejen němečtí velikáni od středověku až po 20. století, nýbrž i celá řada méně významných umělců, záměrně se odklánějících od moderních směrů a námětů“⁶³.

Jedním z těchto turnerů byl i kynšperský rodák, úředník, amatérský spisovatel a hlavně turnerský *dietwart*⁶⁴ Ludwig Protz (1895-1927). Protz patřil k neaktivnějším činitelům Deutscher Turnverbandu v Chebské turnerské župě (Egerlandturngau). Roku 1926 se Protzovi podařilo sloučit Chebskou turnerskou župu a Turnerskou župu Jahnovy mohyly (Jahnmalturngau). Tato byla organizačně zařazena do rakouského Deutsche Turnerbandu 1919. Nová župa se pojmenovala Chebská turnerská župa Jahnovy mohyly (Egerland-Jahnmalturngau). Protz se stal opět župním dietwartem a jeho přítel Konrad Henlein se stal župním vůdcem tělocviku (turnwart)⁶⁵.

Ludwig Protz byl nepostradatelný nejen pro kynšperské turnery, ale působil též u kašperských hasičů, střelců a divadelních ochotníků. Mimo kynšperské spolky pracoval také v organizacích Svaz Němců (Bund der Deutschen) a Německý kulturní svaz (Deutscher Kulturverband). Politicky byl angažován v Nacionálně socialistické straně (Deutsche Nationalsozialistische Arbeiterpartei – DNSAP). Jeho předčasná smrt v roce 1927 znamenala velkou ztrátu nejen pro Kynšperk, ale i pro německé nacionalistické kruhy na Chebsku. O jeho oblibě svědčí fakt, že pohřbu se zúčastnilo na 7000 lidí z města a okolí. Po smrti význam jeho osoby ještě více vzrostl. V Sokolově a Chebu po

⁶³ Časopis pro kulturní dějiny KUDĚJ. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra filozofie., 2015, **16**(1-2), ISSN 1211-8109.

⁶⁴ Německý termín Dietwart sestává ze dvou slov. Diet bylo v německonacionálních turnerských svazích interpretováno jako staroněmecká verze slova deutsch, Wart znamená „ochránce“.

Dietwart. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <https://de.wikipedia.org/wiki/Dietwart>

⁶⁵ Časopis pro kulturní dějiny KUDĚJ. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra filozofie., 2015, **16**(1-2). ISSN 1211-8109, s. 27 - 52

něm byly pojmenovány ulice a v samotném Kynšperku mu byl odhalen pomník. V desetiletém výročí úmrtí mu věnoval projev jeho osobní přítel Konrad Henlein.⁶⁶

V roce 1933 se kynšperští turneři zúčastnili prvního spolkového sjezdu reformované turnerské mládeže v Žatci.⁶⁷ Konrad Henlein prováděl reformu turnerů od roku 1925, protože „díky zastaralým tělesným cvičením považovali mladí turneři DTV za organizaci zašlých časů“.⁶⁸Obr. 4

Kynšperské turnerské hnutí pokračovalo ve svých aktivitách do roku 1933, kdy bylo na 9 měsíců zakázáno z politických důvodů. Po obnovení činnosti proběhl sjezd k 70. výročí založení v roce 1934.⁶⁹Obr. 3

Roku 1938 se kynšperští turneři zúčastňují turnerského sjezdu ve Vratislavi (Bresslau). Na tomto sjezdu již vystoupil Konrad Henlein po boku Adolfa Hitlera.

Rokem 1939 končí spolek kynšperských turnerů. Většina mladých mužů byla povolána do Wehrmachtu a 1. září 1939 začala druhá světová válka. Spolek se ve svém městě již nikdy neobnovil.⁷⁰

4.3. Hasiči

Jedním z nejdůležitějších spolků v Kynšperku nad Ohří byli a dodnes jsou dobrovolní hasiči. Počátky spolku sahají do roku 1865, kdy byla první jednotka postavena v rámci kynšperských turnerů. 31. ledna 1872 se jednotka osamostatnila a byla reorganizována na samostatnou jednotku dobrovolných hasičů. Roku 1875 bylo rozhodnuto o výstavbě

⁶⁶ DÖYSCHER, Rudolf. *750 Jahre deutsche Stadt KÖNIGSBERG im Egerland*. Moosburg a.d.Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1982. ISBN bez ISBN, s.139

⁶⁷ DÖYSCHER, Rudolf. *Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland*. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno, s. 178

⁶⁸ Deutscher Turnverband. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Deutscher_Turnverband

⁶⁹ DÖYSCHER, Rudolf. *Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland*. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno, s. 178

⁷⁰ DÖYSCHER, Rudolf. *Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland*. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno, s. 179

nové požární zbrojnice, na jejíž výstavbu přispěl částkou 80. zlatých i Jeho Veličenstvo císař František Josef I. V té době je již v aktivní službě 180 mužů.⁷¹

V srpnu téhož roku vstupují kynšperští hasiči do sdružení hasičů karlovarské oblasti. Roku 1877 se již v Kynšperku nad Ohří pořádá okresní hasičské cvičení. Obr. 1

Dalším větším rozvojem procházejí kynšperští hasiči po první světové válce a ten je spjat se jménem Josef Wilhelm Fritsch (1883-1951). J. W. Fritsch se stal velitelem kynšperských hasičů v roce 1921 a ihned přistoupil k rozsáhlé obnově a modernizaci kynšperského dobrovolného hasičského sboru. Následný veliký požár kynšperské briketárny plně prokázal schopnosti hasičů a J. W. Fritsche. Hasičské mužstvo a nově nakoupená technika zdolávala požár nepřetržitě tři dny, také za pomoci sborů z nedalekého Chebu a Sokolova.

J. W. Fritsch získal v boji s ohněm rozsáhlé znalosti a zkušenosti a díky nim byl v roce 1923 jmenován zemským státním inspektorem německých záchranných a hasičských složek v Čechách a ve své funkci působí až do roku 1938.⁷²Obr. 2

Po připojení Sudet k Německu byly složky dobrovolných hasičů podřízeny NSDAP a spadaly pod jednotky Technického pomocného policejního sboru (Hilfspolizeitruppe). Jednotka kynšperských hasičů za války zasahovala u požárů po celém okrese. Svědčí o tom například v Jindřichovickém archívu nalezený děkovný dopis majitele sokolovského panství hraběte Nostitze veliteli kynšperských hasičů z roku 1943, kdy hasiči likvidovali požár lesa v Sokolově.

V průběhu válečných let nastupovaly na místa hasičů ženy, protože muži byli povoláni na frontu. Německý hasičský sbor končí ve své podobě rokem 1945. Na jeho tradice se podařilo navázat nově příchozím obyvatelstvem města a v současnosti kynšperští dobrovolní hasiči zasahují i při závažných požárech a dálničních nehodách.

⁷¹ DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno, s. 173

⁷² DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno, s. 175

4.4. Divadelní amatérský spolek 1821

Divadelní amatérský spolek byl jedním z nejstarších spolků v Kynšperku nad Ohří. Založen byl okolo roku 1821 kynšperskou mládeží, ke které se posléze přidali i starší žáci ze školy. Proti spolku se postavili nejen městské úřady, ale i místní farář. Spolek byl shledán nemorálním.

Jako protiváhu divadelních amatérů založilo město vlastní malé divadlo. Divadelní spolek pokračoval ve své činnosti dál. Jedním z prvních divadelních představení spolku byla hra „Obležení Kynšperku armádou Gustava Adolfa léta 1634, pod velením plukovníka Pfuhla a podplukovníka Kielenstrema“, kterou napsal místní městský úředník Karl Helmich.

Během roku 1869 se stává novým ředitelem ochotnického divadelního spolku Alois Schricker a za jeho vedení získává spolek oficiální souhlas k činnosti z c. k. místodržitelství. Ochotnický divadelní spolek se zavázal hrát klasické divadelní hry a konat přednášky na rozvíjení jazykových schopností. Veškerý zisk spolek dával na charitativní účely. V postní a adventní době spolek hrál představení v místním hostinci „Zum Kaiser von Österreich“. Obr. 7

Díky následkům druhé světové války, odsunu německých obyvatel a umrtí nejstarších pamětníků již není možné vystopovat časový sled událostí činností spolku mezi léty 1875 a 1920. Obr. 8

Po první světové válce spolek obnovil svoji činnost, po dobu své meziválečné existence hrál nejen klasické divadelní hry, ale i operety a komedie. Během odsunu v letech 1945 - 1946 zůstal v Čechách celý bohatý divadelní archív, ve kterém bylo několik stovek dramát, tragédií, komedií, i operet.⁷³

4.5. Další spolky

Židovský pohřební spolek “Chevra kadischa“

⁷³ DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno, s. 195 - 196

Kynšperská židovská obec ve 20. letech 20. století postupně upadala. Poslední rabín Jakob Beer zemřel roku 1925. Funkce rabína byla placená z prostředků obce. V roce 1925 obec měla dvacet aktivně přispívajících členů, což již nedokázalo pokrýt plnohodnotný chod obce, a tak se smrtí rabína Jakoba Beera došlo k zániku židovské obce. Její členové se z města neodstěhovali, ale veškeré náboženské, sociální, kulturní a společenské povinnosti postupně převzala židovská náboženská obec Cheb.⁷⁴

Na samotné likvidaci obce se podíleli její členové, např. Karl Lederer, který v roce 1932 likvidaci obce dokončil tím, že předal matriky židovské náboženské obci Cheb⁷⁵.

Poslední fungující spolek židovské menšiny bylo pohřební bratrstvo – Chevra kadischa, který byl rozpuštěn v květnu 1938 pro nedostatek členů, a s tím se přestalo pohřbívat na místním židovském hřbitově.

Spolek veselých kuřáků

K tomuto spolku se dochovala účetní kniha.⁷⁶ V této knize jsou uvedeny položky jako například: pivo, doutníky, sluha, náklady na výlet do Libavského Údolí, vánoční stromek nebo hudba na oslavy. Z těchto záznamů je tedy patrné, že tento spolek tvořila skupina bohémů, kteří velice aktivně vyplňovali svůj volný čas.

Lidový hudební spolek – Schrammelmusikverein

Rakouská (vídeňská) lidová hudba, dle účetní knihy spolek, vystupoval na různých společenských akcích pro chudé děti v hospodách.⁷⁷ Doložena potvrzení od finančního úřadu o zaplacení daní a poplatků, doloženy dvě účetní knihy do roku 1938. Spolek si platil policejní dohled na svých hudebních akcích.

Němečtí mužský pěvecký spolek

⁷⁴ KAVKOVÁ, Helena. Osud kynšperské synagogy a pár fakt navíc. Sokolovsko 1, 2010, č. 3, s. 12-14. *Sokolovsko: Časopis obyvatel a přátel Sokolovska*. 1. Sokolov: MAS Sokolovsko, 2010, 2010(3), s. 12 - 14.

⁷⁵ GOLD, Hugo. Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangenheit und Gegenwart: ein Sammelwerk. Brünn: Jüdischer Buch- und Kunstverlag, 1929. ISBN nevedeno. s. 318

⁷⁶ Státní okresní archiv Sokolov se sídlem v Jindřichovicích, fond Archiv města Kynšperk nad Ohří 1406 – 1945, inv. číslo 414, Účetní kniha 1932 - 1938

⁷⁷ DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN nevedeno, s. 199

Spolek zpíval německé sborové písně a chorály. Dle pamětníků jeho vystoupení bylo úspěšné a doprovázelo je velké nadšení posluchačů. Jeho činnost zanikla s druhou světovou válkou a odsunem.⁷⁸

Německý sportovní klub / fotbal a vodní pólo (DSC)

Sportovní fotbalový klub byl v meziválečných letech velmi populární. Dle pamětníků město fotbalem doslova „žilo“. Sportovci německého sportovního klubu se zúčastňovali též zápasů vodního póla v bazénu v Chebu.⁷⁹ Na Obr. 5 je tým a Obr. 6.

Eghalanda Gmoi – Egerlandská obec

Spolek pečoval o udržování krajových tradic a zvyků. Výraz Egha označuje v chebském německém nářečí pojmenování řeky Ohře. Název je odvozen od jména řeky Ohře, nikoli, jak by se na první pohled zdálo, od německého názvu města Cheb.⁸⁰

Mládežnický spolek "Cheruskia"

Krédem tohoto spolku bylo heslo “My jsme ti praví Němci“. Jednalo se o nacionalistický spolek německé mládeže.⁸¹

⁷⁸ Srov. Tamtéž

⁷⁹ Srov. Tamtéž, s. 182

⁸⁰ BERANOVÁ VAICOVÁ, Romana, Vladimír BRUŽEŇÁK a Helena KAVKOVÁ. Sokolov: Falknov : 1908-2008. Sokolov: Město Sokolov, 2011. ISBN 978-80-254-9275-8.

⁸¹ Státní okresní archiv Sokolov se sídlem v Jindřichovicích, fond Archiv města Kynšperk nad Ohří 1406 – 1945, inv. číslo 414, Účetní kniha 1936 – 1938, balík 1937 - 1938

Stolovnický spolek "Jung Egerland"

Spolek mladých lidí scházejících se po večerech za účelem tance, diskusí, čtení knih. O nedělních spolek pořádal výlety do nedalekého okolí.⁸²

4.6. Česká škola

Během psaní této práce nelze nezmínit českou menšinovou školu. Vzhledem ke složení obyvatel v Kynšperku nad Ohří byla do počátku 20. let 20. století jen škola německá. V době průmyslového růstu na konci 19. a začátku 20. století postupně přicházeli do německých oblastí monarchie česky hovořící obyvatelé. V dnešním okrese Sokolov se usazovali hlavně v oblasti Bukovan, Habartova, Nového Sedla a Citic, kde vytvořili národnostní menšiny.⁸³ Došlo k pokusům zakládat české školy, ale tyto pokusy narážely na velký odpor ze strany místních německých obyvatel.

Na podporu českého jazyka, českého vzdělávání a vytváření českého majetku v severních pohraničních oblastech byla roku 1885 založena organizace „Národní jednota severočeská“. Na území dnešního Sokolovska byla založena pobočka Národní jednoty severočeské roku 1894 a měla napomoci rychlejšímu zakládání českých škol a spolků. Stav českého školství a spolkových činností byl řešen velmi pomalu. Ještě v roce 1895 byly registrovány v sokolovském okrese jen dva české spolky (Národní jednota severočeská a Občansko vzdělávací spolek Volnost). Proti tomu bylo registrováno 516 spolků německých.⁸⁴

Situace se začala měnit po první světové válce a vzniku samostatné Československé republiky. Roku 1919 byl v Sokolově zřízen Národní výbor, ve kterém byly zastoupeny národnostní menšiny okresu.

Toho roku se dohodli čeští obyvatelé Kynšperku nad Ohří o založení české školy. Kynšperk nad Ohří byl v té době téměř německý, českého obyvatelstva ve městě žilo pouze 1,5%. Byl proveden soupis českých dětí z Kynšperku a okolí a ten byl zaslán na

⁸² DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN nevedeno, s. 200 - 201

⁸³ BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. Historie Sokolovska. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5, s. 128

⁸⁴ NĚMEC, Václav. Boje o českou školu: Kapitoly z historie českého menšinového školství v severozápadním pohraničí. Cheb: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Sokolově, 1989. ISBN nevedeno, s. 10

ministerstvo školství se žádostí o založení české menšinové školy.⁸⁵ Místní farář Jindřich Seitz byl Čech a člen Řádu křižovníků s červenou hvězdou dal roku 1922 české škole k dispozici jednu místnost na faře. Na tuto skutečnost odkazují dva prameny. Kronika školní České školy v Kynšperku nad Ohří, která zpočátku uvádí, že farář Jindřich Seitz je sice Čech, ale je i klerikál držící s Němci, a proto brání vzniku české školy. Autor kroniky si rovněž stěžuje, že kynšperský „lid je tak klerikálně založen, jako nikde jinde“.⁸⁶ V téže kronice při oslavách desetiletého výročí české školy je naopak pan farář Seitz veleben jako uvědomělý Čech, který přispěl ke vzniku české školy⁸⁷. Z této druhé informace vychází i druhý pramen, kniha *Boje o českou školu* vydaná OV ČSBP v Sokolově v roce 1989.⁸⁸

Česká škola byla v Kynšperku nad Ohří otevřena 1. září 1922 zápisem 26 dětí nejen z Kynšperka, ale i z okolních obcí. Školu finančně podporovala Národní jednota severočeská, místní statkář z nedalekého Kaceřova pan Linhart a „četní příznivci z vnitrozemí“.⁸⁹

Chudé děti dostávaly obuv a ošacení. V roce 1924 škola otevřela druhou třídu a děti v ní přibývalo až do roku 1929, kdy byla otevřena česká škola i v nedalekém Chlumu svatě Máří. Škola pravděpodobně zanikla v září 1938, kdy české menšinové zanikaly. Většina škol již byla uzavřena v průběhu tzv. henleinovského puče 13. a 14. září.⁹⁰

Dle kroniky se česká škola starala i volnočasové aktivity českých občanů. Spolupracovala při oslavách státních svátků a narozenin TGM. Při oslavě 28. října 1928 byla pod patronací Národní jednoty severočeské hrána vůbec první česká divadelní hra

⁸⁵ NĚMEC, Václav. *Boje o českou školu: Kapitoly z historie českého menšinového školství v severozápadním pohraničí*. Cheb: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Sokolově, 1989. ISBN neuvedeno, s. 10

⁸⁶ *Kronika školní: Česká škola v Kynšperku n/O*. Dostupné také z: <http://www.portafontium.eu/chronicle/soap-so/00424-skola-kynperk-nad-ohri-1923-1938?language=cs>, s. 2

⁸⁷ Srov. Tamtéž s. 25

⁸⁸ NĚMEC, Václav. *Boje o českou školu: Kapitoly z historie českého menšinového školství v severozápadním pohraničí*. Cheb: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Sokolově, 1989. ISBN neuvedeno, s. 19

⁸⁹ *Kronika školní: Česká škola v Kynšperku n/O*. Dostupné také z: <http://www.portafontium.eu/chronicle/soap-so/00424-skola-kynperk-nad-ohri-1923-1938?language=cs>, s. 5

⁹⁰ NĚMEC, Václav. *Boje o českou školu: Kapitoly z historie českého menšinového školství v severozápadním pohraničí*. Cheb: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Sokolově, 1989. ISBN neuvedeno, s. 30

ve městě.⁹¹Ve školní kronice je zmíněn i „mužský zpěvácký sbor“⁹², jenž zpíval české písně. Při škole dále působil skautský oddíl. Pod patronací učitelského sboru bylo vytvořeno školní dětské divadlo.⁹³Obr. 9 a Obr. 10

Prázdninové pobyty dětí byly organizovány Českou okresní péčí o mládež se sídlem v Sokolově. Děti byly posílány na Rokycansko a Sedlčansko hlavně za účelem zdokonalení se v českém jazyce. Kronika tyto pobyty hodnotí velmi pozitivně.⁹⁴

Poslední zápis ve školní kronice je ze září roku 1938 o začátku školního roku. Tímto zápisem školní kronika české školy v Kynšperku nad Ohří končí.⁹⁵

⁹¹ *Kronika školní: Česká škola v Kynšperku n/O*. Dostupné také z: <http://www.portafontium.eu/chronicle/soap-so/00424-skola-kynsperk-nad-ohri-1923-1938?language=cs>, s. 15

⁹² Srov. Tamtéž, s. 28

⁹³ *Kronika školní: Česká škola v Kynšperku n/O*. Dostupné také z: <http://www.portafontium.eu/chronicle/soap-so/00424-skola-kynsperk-nad-ohri-1923-1938?language=cs>, s. 24 - 25

⁹⁴ Srov. Tamtéž, s. 5 a 15

⁹⁵ Srov. Tamtéž, s. 56

5. Závěr

Cílem práce bylo zkoumání volnočasových aktivit ve městě Kynšperk nad Ohří. Město bylo v letech 1900 – 1945 téměř čistě německé, s necelými dvěma procenty českých obyvatel.

Velmi podstatnou částí zpracování bylo shromažďování všech dostupných materiálů k dotyčnému tématu. V této části zpracování jsem zápolil s určitými problémy, protože velké množství materiálů již neexistuje, neboť byly zničeny během pohnutých osudů města.

Materiály ke své práci jsem získal ze soukromého archívu paní Mgr. Evy Fréharové, emeritní učitelky a kynšperské lokální patriotky, která mi byla nápomocná radou i literaturou. Dále jsem získal materiály k práci ze státního okresního archívu v Sokolově, se sídlem v Jindřichovicích a městské knihovny města Kynšperku nad Ohří. Internetové materiály jsem získával z digitalizovaných dokumentů na stránkách parlamentu České republiky, Státního archívu v Jindřichovicích a doplňující informace na Wikipedii.

Svou práci jsem strukturoval do několika kapitol. V první kapitole jsem se zabýval stručnou historií českých zemí od konce devatenáctého století, do roku 1945. Ve druhé kapitole jsem popsal volný čas a vznik spolkové činnosti v zalitavské části Rakousko – Uherské monarchie a spolkovou činnost v Československé republice do doby okupace. Ve třetí kapitole popisují město Kynšperk nad Ohří, vznik, historii a život obyvatel od vzniku města do pohnutých let 1938 až 1945. V poslední kapitole popisují spolky a spolkovou činnost ve městě, se zaměřením na nejdůležitější spolky v životě obyvatel města.

Na základě svého zkoumání předpokládám, že ve městě existoval velmi rozvinutý kulturní a sportovní život. Svědčí o tom nalezené záznamy o mnoha kulturních a sportovních organizacích nalezených v nemnoha dochovaných materiálech.

I když vyhledávání dochovaných dokumentů bylo velmi obtížné, byla tato činnost pro mne velmi obohacující. Ač rodák, jenž ve městě Kynšperku nad Ohří prožil podstatnou část svého bytí, objevil jsem fascinující a bohatý život naprosto neznámého města, který odešel se svými původními obyvateli po roce 1945.

Nemohu nezmínit, že mnoho z minulosti označovaných spolků dodnes funguje ve formě kroužků pro děti a spolků pro dospělé. Společné minulosti i přítomnosti je to, že žádný z nich by nikdy nefungoval a nevydržel bez entuziasmu, který je nezbytný pro jakoukoli činnost – zejména však tu dobrovolnou. Svědčí o tom fakt, že například kynšperští hasiči či ochotníci přetrvali dodnes a dosahují, mimo jiné, i výborných výsledků.

6. Použitá literatura

Tištěné prameny

ADAM, Jan. *Ottova encyklopedie Česká republika: 4 Historie Stát a současnost*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006. ISBN 80-736-0456-6.

BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny zemí Koruny české: Dějiny zemí Koruny české II*. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. ISBN 80-851-9260-8.

BERANOVÁ VAICOVÁ, Romana, Vladimír BRUŽEŇÁK a Helena KAVKOVÁ. *Sokolov:Falknov: 1908-2008*. Sokolov: Město Sokolov, 2011. ISBN 978-80-254-9275-8.

BRUŽEŇÁK, Vladimír a Jaroslav JISKRA. *Historie Sokolovska*. Královské Poříčí: Mikroregion Sokolov - východ, 2010. ISBN 978-80-254-9445-5.

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA. VYHLÁŠKA ministra spravedlnosti ze dne 20. prosince 1946, č. 62.894. In: 19/1947 Ú.1.I. 1946, ročník 1946, 4/1947, § 15. Dostupné také z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=15217&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Dekrety prezidenta republiky Edvarda Beneše*. In: 1945, ročník 1945. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/>

DEUTSCHE REICH. *Verordnungsblatt für die sudetendetschen Gebiete*. In: *Reichsgesetzblatt I S. 1331*. Berlin, 1938, 1938,1939, číslo 7.

DOSKOČIL, Karel. *Berní rula: Popis Čech roku 1654*. 2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství v Praze, 1953. ISBN neuvedeno.

DÖYSCHER, Rudolf. *Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland*. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno.

DÖYSCHER, Rudolf. *750 Jahre deutsche Stadt KÖNIGSBERG im Egerland*. Moosburg a.d.Isar: Heimatbund Königsberg a.d.Eger, 1982. ISBN neuvedeno.

DRAŠAROVÁ, Eva. Ústřední matice školská v letech 1880-1919. *Paginae historiae: sborník Národního archivu*. Praha: Státní ústřední archiv, 1993, **1993**(1), 152 - 176. ISSN 1211-9768.

GOLD, Hugo. *Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangenheit und Gegenwart: ein Sammelwerk*. Brünn: Jüdischer Buch- und Kunstverlag, 1929.

KAPLÁNEK, Michal. *Nauka o volném čase*. České Budějovice, 2011.

KAVKOVÁ, Helena. *Osud kynšperské synagogy a pár fakt navíc. Sokolovsko 1, 2010, č. 3, s. 12-14. Sokolovsko: Časopis obyvatel a přátel Sokolovska. 1. Sokolov: MAS Sokolovsko, 2010, 2010(3), 12 - 14.*

Kundmachung. In: . Königsberg a.d.Eger: Bürgermeisteramt, 1945.

MANDLER, Emanuel. Benešovy dekrety: proč vznikaly a co jsou. Praha: Libri, 2002. Otazníky našich dějin. ISBN 8072771396.

NĚMEC, Václav. *Boje o českou školu: Kapitoly z historie českého menšinového školství v severozápadním pohraničí*. Cheb: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků v Sokolově, 1989. ISBN neuvedeno.

PEROUTKA, Ferdinand. Byl Edvard Beneš vinen?. V České republice 1. vyd. Jinočany: H & H, 1993. Knižnice Společnosti Edvarda Beneše. ISBN 8085467984.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8772-8.

ŠPIRITOVÁ, Alexandra. Ústřední matice školská v letech 1880-1919. *Paginae historiae: sborník Národního archivu*. Praha: Státní ústřední archiv, 1993, **1993**(1), 178 - 195. ISSN 1211-9768.

Časopis pro kulturní dějiny KUDĚJ. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra filozofie., 2015, **16**(1-2). ISSN 1211-8109.

740 LET MĚSTA KYNŠPERKA NAD OHŘÍ. 1. KYNŠPERK NAD OHŘÍ: Městský národní výbor v Kynšperku nad ohří, 1972. ISBN neuvedeno.

Elektronické a nepublikované dokumenty

SWIERCZEKOVÁ, Lucie. *Turneři* [online]. Praha: Národní muzeum, 2015, , 1 - 11 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z:

http://www.nm.cz/admin/files/HM/download/novod_dejiny/telesna_vychova/Turneri.pdf

Paginae historiae: sborník Státního ústředního archivu v Praze. V Praze: Státní ústřední archiv, 1992-, **1993**. ISBN 9788086712727. ISSN 12119768.

Časopis pro kulturní dějiny KUDĚJ. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra filozofie., 2015, **16**(1-2). ISSN 1211-8109.

Kronika školní: Česká škola v Kynšperku n/O. Dostupné také z:

<http://www.portafontium.eu/chronicle/soap-so/00424-skola-kynsperk-nad-ohri-1923-1938?language=cs>

Deutscher Turnverband. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Deutscher_Turnverband

Belle Époque. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Belle_%C3%89poque

Karbonáři: Silvio Pellico. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-09]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Silvio_Pellico

Dietwart. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <https://de.wikipedia.org/wiki/Dietwart>

Archivní fondy

Státního okresního archivu v Sokolově se sídlem v Jindřichovicích

ABSTRAKT

LHOTKA K. *Volnočasové aktivity v Kynšperku nad Ohří v letech 1900 – 1945.*

České Budějovice 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D..

Klíčová slova: Kynšperk nad Ohří, Hasiči, Turneři, Česká škola, Divadelní spolek, historie, spolky, volnočasové aktivity, volný čas, archiv, ochotnické divadlo, sport

Práce se zabývá zkoumáním volnočasových aktivit v Kynšperku nad Ohří v letech 1900 až 1945. V první kapitole popisuje život v českých zemích od přelomu století, do roku 1945. V druhé kapitole popisuje predispozice pro vznik spolků. Ve třetí kapitole práce líčí město Kynšperk nad Ohří v historických a politických souvislostech. Ve čtvrté kapitole se zabývá přehledem kynšperských aktivit od jejich známého počátku do roku 1945. A v podkapitolách jmenuje nejdůležitější z nich.

ABSTRACT

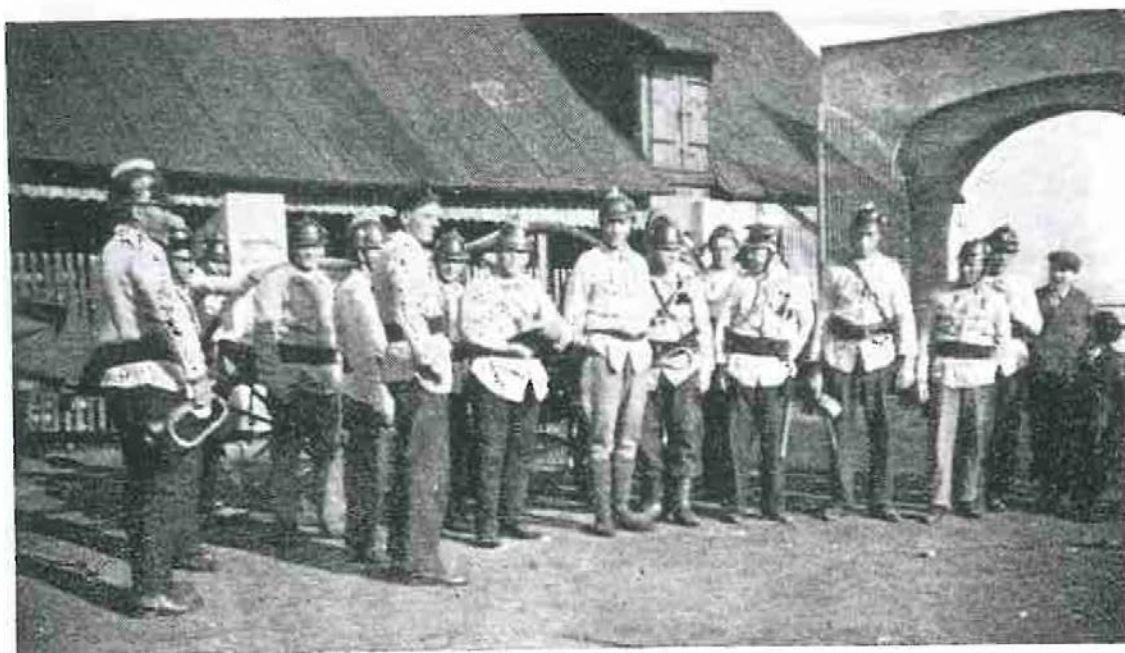
LHOTKA K. Leisure Activities in Kynšperk nad Ohří in 1900 - of 1945.

Keywords: Kynšperk nad Ohri, Firefighters, Turner, Czech School, Theatre Guild, history, clubs, leisure activities, leisure, archive, amateur theater, sport

This master thesis is focusing to free-time activities in Kynšperk nad Ohří between 1900 - 1945. The first chapter describes life in the Czech lands since the turn of the 19th and 20th centuries, until 1945. The second chapter explains the predisposition to the formation of the association. In the third chapter describes the town Kynšperk nad Ohri in the historical and political context. The fourth chapter are describe free-time activities from their beginnings in 1945.

7. Obrazová příloha

Obr. 1 Kynšperští hasiči v Pochlovicích.....	ii
Obr. 2 Přehlídka kynšperských hasičů (1932).....	ii
Obr. 3 Kynšperští turneři — výročí 70. let od založení	iii
Obr. 4 Cvičení turnerek Kynšperku (1928)	iii
Obr. 5 Deutscher Sportklub Königsberg a. d. Eger, fotbalový oddíl.....	iv
Obr. 6 Deutscher Sportklub Königsberg a. d. Eger, oddíl vodního póla.....	v
Obr. 7 Divadlo: „Jaro, léto, podzim, zima“ (1905).....	vi
Obr. 8 Divadlo: „Velký národ“ Ludwig Protz (1918).	vii
Obr. 9 Školní divadlo v červnu 1936.....	viii
Obr. 10 Hra "Krakonošova medicína“	ix

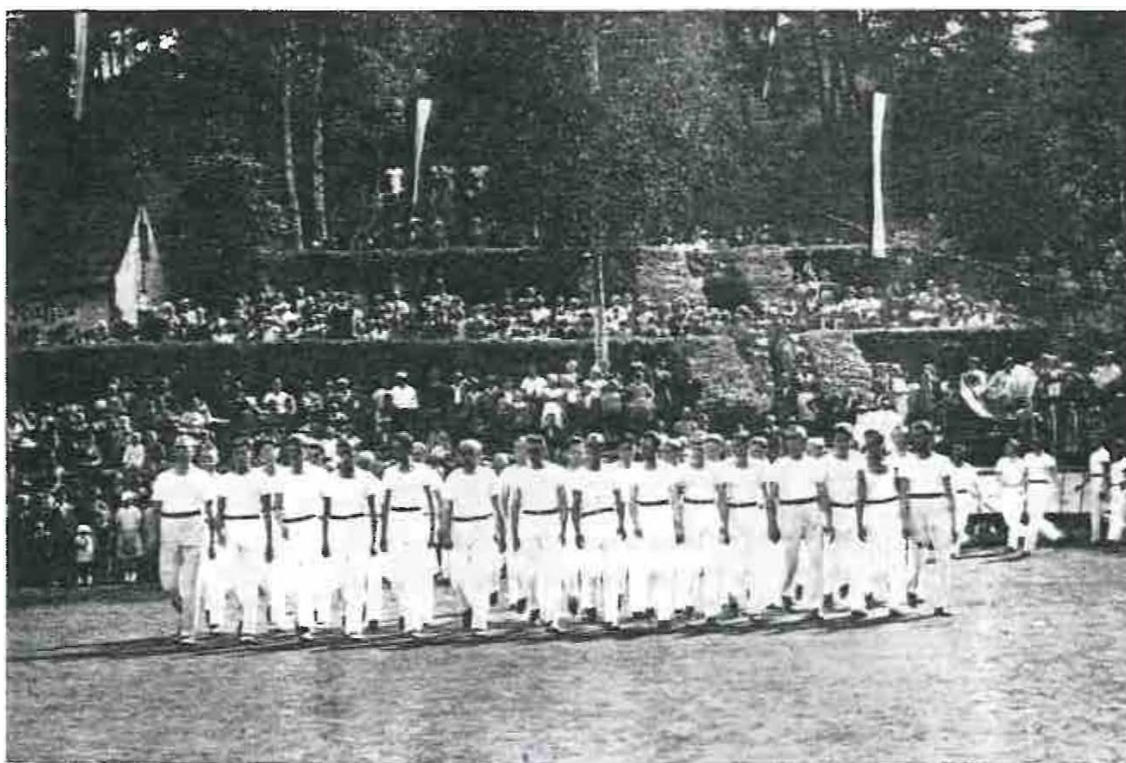
Obr. 1 Kynšperští hasiči v Pochlovicích⁹⁶.

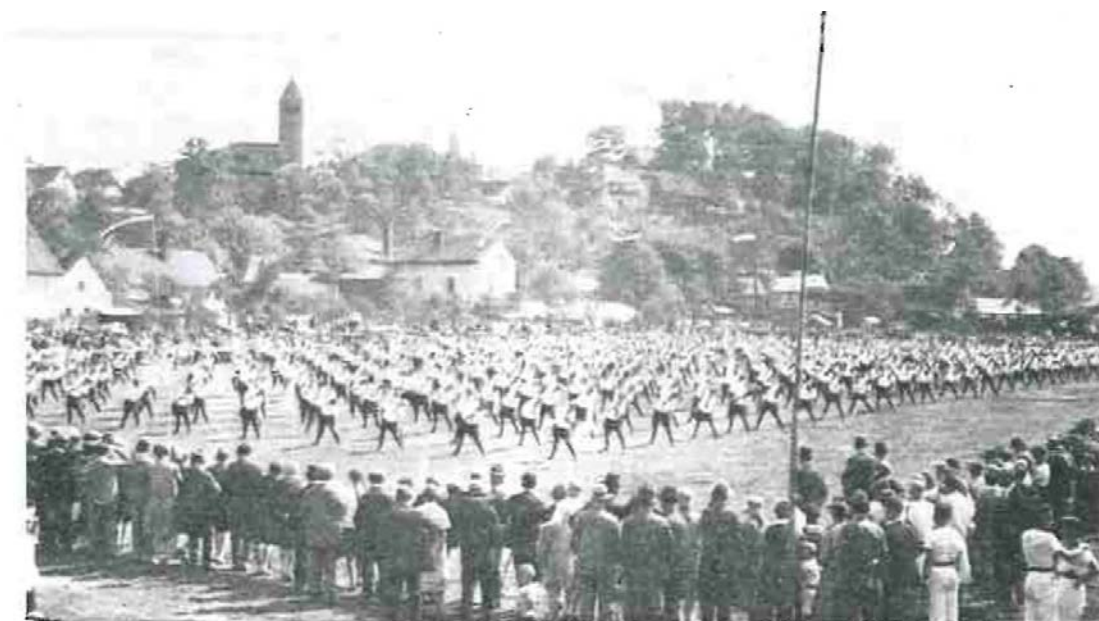
Obr. 2 Přehlídka kynšperských hasičů (1932)⁹⁷

⁹⁶DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno. s. 174

⁹⁷ Srov. Tamtéž

Obr. 3 Kynšperští turneři — výročí 70. let od založení⁹⁸

Obr. 4 Cvičení turnerek Kynšperku (1928)⁹⁹

⁹⁸DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno. s. 179

⁹⁹ Srov. Tamtéž s. 180

Obr. 5 Deutscher Sportklub Königsberg a. d. Eger, fotbalový oddíl¹⁰⁰

¹⁰⁰DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno. s. 183

Obr. 6 Deutscher Sportklub Königsberg a. d. Eger, oddíl vodního póla¹⁰¹

¹⁰¹DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno. s. 183

Obr. 7 Divadlo: „Jaro, léto, podzim, zima“ (1905)¹⁰²

¹⁰²DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno. s. 198

Obr. 8 Divadlo: „Velký národ“ Ludwig Protz (1918).¹⁰³

¹⁰³DÖYSCHER, Rudolf. Königsberg a. d. Eger: Geschichte, Menschen und Schicksal dieser deutschen Stadt und der umliegenden Orte im Sudetenland. Moosburg a. d. Isar: Heimatsbund Königsberg a.d.Eger, 1975. ISBN neuvedeno. s. 198

Obr. 9 Školní divadlo v červnu 1936¹⁰⁴

¹⁰⁴*Kronika školní: Česká škola v Kynšperku n/O. Dostupné také z:*
<http://www.portafontium.eu/chronicle/soap-so/00424-skola-kynsperk-nad-ohri-1923-1938?language=cs> s.46

Obr. 10 Hra "Krakonošova medicína"¹⁰⁵

¹⁰⁵*Kronika školní: Česká škola v Kynšperku n/O. Dostupné také z:*
<http://www.portafontium.eu/chronicle/soap-so/00424-skola-kynperk-nad-ohri-1923-1938?language=cs> s.44